

Кравчук Володимир Миколайович,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки, вул. Винниченка, 30, м. Луцьк, 43021, тел.: +38 050 5546754; e-mail: kravchuk.volodymyr@vnu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0001-8332-3523>

Юхимюк Ольга Михайлівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Волинського національного університету імені Лесі Українки, вул. Винниченка, 30, м. Луцьк, 43021, тел.: +38 066 7724626; e-mail: iukhymuk.olga@vnu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-3803-4746>

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У публікації комплексно досліджуються структура правового статусу судді Суду Справедливості Європейського Союзу та основні правові акти Європейського Союзу, що визначають такий правовий статус.

Загалом, правовою базою функціонування судової системи Європейського Союзу та формування суддівського корпусу виступають Договір про Європейський Союз, Договір про функціонування Європейського Союзу, Статут Суду Справедливості Європейського Союзу, Регламент Суду Справедливості Європейського Союзу зі наступними змінами і доповненнями, Рекомендації національним судам і трибуналам щодо порушення преюдиційного провадження та ін.

Правовий статус судді Суду Справедливості Європейського Союзу є комплексом взаємопов'язаних прав, обов'язків та повноважень, зумовлених специфікою професійної діяльності, що полягає у здійсненні правосуддя в рамках правової системи Європейського Союзу.

В установчих договорах Європейського Союзу, Статуті та Регламенті Суду Справедливості Європейського Союзу в загальних рисах врегульовано такі елементи правового статусу судді: правосуб'єктність, права та обов'язки суддів (організаційні, процесуальні та ін.); окремі принципи правового статусу суддів (змінюваність, несумісність діяльності та ін.); юридична відповідальність суддів (зокрема, дисциплінарна); вимоги, що пред'являються до суддів (незалежність поза сумнівом, необхідна кваліфікація, визнана компетентність та ін.); призначення на посаду судді (порядок зайняття посади судді); присяга суддів (в тому числі її текст); кваліфікаційний рівень суддів (залежить від вимог, які визначаються національним законодавством країни, що делегує суддю); звільнення суддів з посади та припинення їх повноважень (заміна судді, його відставку або смерть, а також звільнення).

Досвід держав-членів Європейського Союзу показує, що розвиток національної правової системи та впровадження в неї права Європейського Союзу в значній мірі залежатиме від рішень судової влади. Якісні зміни в рамках судової реформи в Україні, спрямовані на імplementацію стандартів Європейського Союзу щодо пра-

вового статусу суддів, можна вважати однією з передумов вступу України до Європейського Союзу.

Ключові слова: суддя, правовий статус судді, Суд Справедливості Європейського Союзу.

Kravchuk Volodymyr Mykolayowych,

Doctor of Law, Associate Professor, Professor of Department of Constitutional, Administrative and International Law, Lesya Ukrainka Volyn National University, Vinnychenko St., 30, Lutsk, 43021, tel.: +38 050 5546754; e-mail: kravchuk.volodymyr@vnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8332-3523>

Iukhymiuk Olha Mychajlivna,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Docent of Department of theory and history of state and law, Lesya Ukrainka Volyn National University, Vinnychenko St., 30, Lutsk, 43021, tel.: +38 066 7724626; e-mail: iukhymiuk.olga@vnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3803-4746>

GENERAL ASPECTS OF THE LEGAL STATUS OF A JUDGE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. In article are comprehensively examines the structure of the legal status of a judge of the Court of Justice of the European Union and the main legal acts of the European Union which determine such legal status.

The legal basis for the functioning of the European Union judicial system and the formation of the judicial body are the Treaty on the European Union, the Treaty on the Functioning of the European Union, the Statute of the Court of Justice of the European Union, the Rules of Procedure of the Court of Justice of the European Union with the following amendments and additions, Recommendations to national courts and tribunals on the initiation of prejudicial proceedings etc.

The legal status of a judge of the Court of Justice of the European Union is a complex of interrelated rights, duties and powers determined by the specifics of professional activity, which consists in the administration of justice within the framework of the legal system of the European Union.

The founding treaties of the European Union, the Statute and Rules of the Court of Justice of the European Union generally regulate the following elements of the legal status of a judge: legal personality, rights and duties of judges (organizational, procedural, etc.); separate principles of the legal status of judges (changeability, incompatibility of activities, etc.); legal responsibility of judges (in particular, disciplinary); requirements for judges (unquestionable independence, necessary qualifications, recognized competence, etc.); appointment to the position of a judge (procedure for occupying the position of a judge); oath of judges (including its text); qualification level of judges (depends on the requirements determined by the national legislation of the country delegating the judge); dismissal of judges from office and termination of their powers (replacement of a judge, his resignation or death, dismissal).

The experience of the member states of the European Union shows that the development of the national legal system and the introduction of European Union law

into it will largely depend on the decisions of the judiciary. Qualitative changes within the framework of judicial reform in Ukraine, aimed at the implementation of European Union standards regarding the legal status of judges, can be considered one of the prerequisites for Ukraine's accession to the European Union.

Key words: judge, legal status of a judge, Court of Justice of the European Union.

Постановка питання в загальному вигляді. Еволюція Європейського Союзу, його інституцій пройшла складний шлях з різною динамікою. Нинішня правова база, структура, порядок функціонування є результатом консенсусу держав-членів Європейського Союзу. Наша держава, проголосивши на конституційному рівні євроінтеграційна прагнення, докладає чимало зусиль для їх реалізації. Аналіз структури інституцій, особливостей їх функціонування, правової системи та інших аспектів Європейського Союзу сприятимуть досягненню поставлених завдань, в тому числі в контексті їх постійного розвитку та удосконалення.

Суд Справедливості Європейського Союзу (The Court of Justice of the European Union) в ході своєї трансформації перетворився на важливу інституцію, яка виконує не лише функції арбітра по достатньо широкому колу питань, але й здійснює правотлумачну та правотворчу діяльність. Оскільки, досягнувши мети членства в Європейському Союзі, Україна буде залучена в тому числі до формування суддівського корпусу Суду Справедливості Європейського Союзу, варто приділити увагу розгляду існуючої бази по даному питанню та практиці її реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання статусу, структури та діяльності Суду Справедливості Європейського Союзу були предметом наукових досліджень таких науковців, як Т. Анікіна, М. Буро-

менський, Т. Комарова, М. Микієвич, О. Москаленко, І. Яковюк та ін. Проблему правового статусу судді вивчали Р. Бараннік, Н. Бобечко, О. Захарова, Л. Москвич, В. Нор, І. Петрухін, С. Прилуцький, Н. Юзікова та ін.

Загальна мета даної статті полягає у виявленні структури та елементів правового статусу судді Суду Справедливості Європейського Союзу, закріплених в правових актах, на основі яких функціонує і Європейський Союз, і Суд Справедливості Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сучасну судову систему Європейського Союзу визначає Суд Справедливості Європейського Союзу, до складу якого входить Європейський Суд справедливості та Загальний суд. Така назва і структура судової системи Європейського Союзу пов'язані з набуттям чинності змін до Лісабонського договору. Отже, Камінська І. пропонує виокремити три етапи становлення та розвитку судової системи Європейського Союзу: перший – утворення в 1952 р. Суду Європейських співтовариств; другий – створення у 1992 р. Суду Європейського Союзу (Суд, Трибунал та створений у 2004 р. Трибунал державної служби); третій – перейменування у Суд Справедливості Європейського Союзу (Суд справедливості та Загальний Суд). За основу запропонованої періодизації авторка взяла прийняття ключових для процесу Європейської інтеграції міжнарод-

них угод, якими було створено, а потім реформовано судову систему Європейського Союзу, а саме: Римські договори, Маастрихтський договір, Ніццька угода, Лісабонський договір. Як бачимо, формування інституту судової влади у Європейському Союзі є процесом поступальним та детермінованим інтеграційними процесами в Європі. Специфіка судової системи Європейського Союзу полягає в тому, що вона сформована задовго до створення Європейського Союзу і є системоутворюючим інститутом інтеграційного об'єднання, оскільки функціонування Суду Європейських співтовариств сприяло утворенню наднаціонального інтеграційного об'єднання – Європейського Союзу [1, с. 47]

Загалом, правовою базою функціонування судової системи Європейського Союзу та формування суддівського корпусу виступають Договір про Європейський Союз (зокрема, в ст.ст. 13 і 19 визначено загальні положення про організацію та функціонування Суду Справедливості Європейського Союзу) [2], Договір про функціонування Європейського Союзу (зокрема, в ст. 218 ч. 11, а також Секція 5 «Суд Справедливості Європейського Союзу» (ст.ст. 251-281)) [3], Статут Суду Справедливості Європейського Союзу (доданий як Протоколом № 3 до вищевказаних договорів) [4], Регламент Суду Справедливості Європейського Союзу зі наступними змінами і доповненнями [5], Рекомендації національним судам і трибуналам щодо порушення преюдиційного провадження [6] та ін.

Водночас варто пам'ятати, що велика кількість повноважень Суду Європейського Союзу виникли не через нормативне закріплення в Установчих договорах, а внаслідок розвитку

судової практики Суду щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, розвитку права ЄС [7, с. 72]

Судова система Європейського Союзу – Суд Справедливості Європейського Союзу – нині складається з двох рівнів юрисдикції: Суд Справедливості і Загальний суд (створений у 1988 році). Стаття 19 Договору про Європейський Союз передбачає також існування спеціалізованих судів, але поки єдиний спеціалізований Трибунал публічної служби, створений у 2004 році, припинив свою діяльність 1 вересня 2016 року після передачі своєї юрисдикції Загальному суду в контексті реформи судової системи Європейського Союзу. Тож Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу використовує поняття Суду Справедливості в двох значеннях: *sensu largo* (Суд Справедливості Європейського Союзу – The Court of Justice of the European Union) і *sensu stricto* (Суд Справедливості – The Court of Justice).

Як визначає ст. 19 ч. 2 Договору про Європейський Союз, до складу Суду входить один суддя від кожної держави-члена; судові допомагають Генеральні адвокати; до складу Загального Суду входить щонайменше один суддя від кожної держави-члена; суддів і Генеральних адвокатів Суду та суддів Загального Суду добирають з числа осіб, чия незалежність є поза сумнівом, та які задовольняють вимоги, встановлені в статтях 253 та 254 Договору про функціонування Європейського Союзу; їх призначають за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років. Судді та Генеральні адвокати, у яких завершується термін перебування на посаді, можуть бути призначені повторно [2].

Відтак, стаття 253 ч. 1 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачає, що судді та Генеральні адвокати Суду добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом і які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади в їхніх країнах, або які є юристами визнаної компетентності; вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років після проведення консультацій із колегією. Відповідно до ст. 255 Договору про функціонування Європейського Союзу з метою надання висновку щодо придатності кандидатів до виконання обов'язків судді або Генерального адвоката Суду та Загального Суду, перш ніж уряди держав-членів зроблять призначення, створюється колегія, до складу якої входять сім осіб, що добираються з-поміж колишніх членів Суду та Загального Суду, членів національних вищих судів та юристів визнаної компетентності, одна особа з яких пропонується Європейським Парламентом. Рада, яка діє за ініціативою Голови Суду, ухвалює рішення, щодо встановлення правил роботи колегії, та рішення про призначення її членів [3].

Як зазначається у ст. 253 ч. 2-5 Договору про функціонування Європейського Союзу, кожні три роки відбувається часткова заміна суддів та Генеральних адвокатів згідно з умовами, встановленими в Статуті Суду Європейського Союзу; судді обирають Голову Суду зі свого складу строком на три роки; Голова може бути обраний повторно; судді та Генеральні адвокати, що йдуть у відставку, можуть бути призначені повторно; Суд призначає свого Секретаря та встановлює правила, що регулюють його роботу; Суд

встановлює свій Регламент, який потребує схвалення Радою [3].

Кількість суддів Загального Суду визначається Статутом Суду Справедливості Європейського Союзу. Статут може передбачати те, що Загальному Суду допомагають Генеральні адвокати. Члени Загального Суду добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом та які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади. Вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років після проведення консультацій з колегією, про яку йшлося вище. Склад Загального Суду частково оновлюється кожні три роки. Члени, які йдуть у відставку, можуть бути призначені повторно. Судді обирають Голову Загального Суду з членів Суду строком на три роки. Голова може бути обраний повторно. Загальний Суд призначає свого Секретаря та встановлює правила, що регулюють його роботу, встановлює свій Регламент за погодженням із Судом Справедливості. Цей Регламент потребує схвалення Радою. Якщо Статут Суду Справедливості Європейського Союзу не передбачає інше, положення Договорів, що стосуються Суду Справедливості, застосовуються до Загального Суду [3].

Говорячи про принципи організації функціонування Суду Європейського Союзу, Камінська І. підкреслює, що встановлений порядок призначення суддів на посади ґрунтується на принципі незалежності, професійності та змінності суддів і передбачає, що призначення здійснюється за спільною згодою урядів держав-членів строком на 6 років з правом повторного призначення. Також організація Суду Європейського Союзу здійснюється за

принципом гендерної рівності у визначенні особового складу суддів [8, с. 20].

Більш детально правовий статус судді регламентується Статутом Суду Справедливості Європейського Союзу [4] та Регламентом Суду Справедливості Європейського Союзу [5].

Стаття 2 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу передбачає, що кожен суддя на відкритому судовому засіданні складає присягу [4], текст якої деталізується в ст. 4 Регламенту Суду Справедливості Європейського Союзу [5] і підписує її.

Відповідно до ст. 3 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу суддя наділяється імунітетом від судового переслідування, який може бути скасований повним складом Суду [4],

Також, як впливає зі змісту ст. 4 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу, на суддю поширюється принцип несумісності (The Incompatibility Principle), відповідно до якого судді не можуть обіймати будь-яких політичних або адміністративних посад; також судді не можуть займатися будь-якою професійною діяльністю, прибутковою або неприбутковою, окрім випадків, коли Рада, як виняток, надає на це згоду [4].

Серед підстав припинення повноважень судді ст. 5 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу передбачає заміну судді, його відставку або смерть. Загалом же суддя виконує свої обов'язки доти, доки його наступник не вступить на його посаду [4].

Водночас, згідно ст. 6 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу суддя може бути звільнений з посади або позбавлений права на пенсію або інших аналогічних виплат, лише якщо він за одноставним рішенням суддів

та генеральних адвокатів Суду вже не відповідає необхідним вимогам або не виконує зобов'язань, що впливають з його посади. Зацікавлений суддя не бере участі у розгляді цього питання. Якщо відповідна особа є членом Загального Суду або спеціалізованого суду, Суд Справедливості приймає рішення після проведення консультації з відповідним судом [4]. При цьому, ст. 6 Регламенту Суду Справедливості Європейського Союзу передбачає, що Голова Суду Справедливості викликає зацікавленого суддю для надання пояснень [5].

Суддя, що замінює члена Суду до закінчення строку його перебування на посаді, призначається на залишок строку перебування на посаді його попередника (ст. 7 Статуту Суду Справедливості Європейського Союзу) [4]. Стаж роботи судді обчислюється з моменту, коли суддя приступив до своїх обов'язків (ст. 7 § 1 Регламенту Суду Справедливості Європейського Союзу) [5].

Крім того, Регламентом Суду Справедливості Європейського Союзу врегульовуються питання виборів голови та заступника голови суду, сфери їх прав та обов'язків, порядок створення палат суду та порядок обрання їх голів, порядок призначення судді-доповідача по справі та співдоповідача (за потреби), порядок формування складів судів, питання мови провадження, а також процесуальні питання [5].

Розглядаючи загалом питання правового статусу судді, варто зазначити, що у сучасній теорії держави і права існує значна кількість різних за змістом і смисловим навантаженням підходів до питання правового статусу. З одного боку, це є свідченням неабиякої актуальності цієї проблеми,

а з іншого – різноманітність наукових поглядів зумовлює існування таких категорій як «правове становище», «правове положення» тощо, що призводить до понятійної невизначеності та перешкоджає у формуванні єдиного комплексного визначення категорії «правовий статус» [9, с. 23]. В рамках нашого дослідження підтримуємо позицію, що правовий статус судді – це комплекс взаємопов'язаних прав, обов'язків та повноважень, зумовлених специфікою професійної діяльності, що полягає у здійсненні правосуддя [10, с. 162].

Аналізуючи різноманітні підходи до критеріїв структуризації, Федоренко В. підкреслює, що найбільш поширеною в літературі є виділення наступних елементів правового статусу суддів: правосуб'єктність суддів; права та обов'язки суддів; функції суддів; відповідальність суддів; гарантії діяльності суддів [11, с. 67]. Розширюючи цей перелік, Кравчук В. зазначає, що необхідно диференціювати елементи правового статусу суддів на основні і додаткові (неосновні). До основних автор пропонує відносити ті елементи, які дають можливість зробити висновок про юридичне «оформлення» суддів як повноправних суб'єктів права, а до додаткових (неосновних) – елементи правового статусу суддів, які конкретизують та логічно продовжують основні елементи. До основних елементів правового статусу суддів дослідник відносить їх правосуб'єктність, права та обов'язки суддів, принципи правового статусу суддів, а також юридичну відповідальність суддів. Зазначені елементи суттєво впливають на функціонування суддів, зумовлюють їх роль та місце в правових відносинах в цілому, та

при здійсненні правосуддя зокрема. До додаткових (неосновних) елементів правового статусу суддів Кравчук В. відносить: вимоги, що пред'являються до суддів; призначення на посаду судді (порядок зайняття посади судді); присяга суддів; кваліфікаційний рівень суддів; суддівський розсуд; звільнення суддів з посади та припинення їх повноважень; гарантії діяльності суддів; забезпечення суддів [12, с. 326-327].

Зазначені вище поняття та структуру правового статусу судді доречно застосувати до суддів Суду Справедливості Європейського Союзу. На основі розглянутої нормативної бази під правовим статусом судді Суду Справедливості Європейського Союзу пропонуємо розуміти комплекс взаємопов'язаних прав, обов'язків та повноважень, зумовлених специфікою професійної діяльності, що полягає у здійсненні правосуддя в рамках правової системи Європейського Союзу.

В установчих договорах Європейського Союзу, Статуті та Регламенті Суду Справедливості Європейського Союзу в загальних рисах врегульовано такі елементи правового статусу судді: правосуб'єктність, права та обов'язки суддів (організаційні, процесуальні та ін.); окремі принципи правового статусу суддів (змінюваність, несумісність діяльності та ін.); юридична відповідальність суддів (зокрема, дисциплінарна); вимоги, що пред'являються до суддів (незалежність поза сумнівом, необхідна кваліфікація, визнана компетентність та ін.); призначення на посаду судді (порядок зайняття посади судді); присяга суддів (в тому числі її текст); кваліфікаційний рівень суддів (залежить від вимог, які визначаються національним законодавством

країни, що делегує суддю); звільнення суддів з посади та припинення їх повноважень (заміна судді, його відставка або смерть, а також звільнення).

Висновки та перспективи подальших розробок. Як процес формування судової влади в Європейському Союзу, так і розвиток практики судових інстанцій носять динамічний та системний характер. Враховуючи наші євроінтеграційні прагнення, це спонукає до подальшого аналізу та систематизації відповідних рішень судів, напрацьованих європейських стандартів та принципів, а також формування пропозицій по їх імplementації в українське законодавство. Досвід інших держав-членів Європейського Союзу показує, що розвиток національної правової системи та впровадження в неї права Європейського Союзу в значній мірі залежатиме від рішень судової влади. Якісні зміни в рамках судової реформи в Україні, спрямовані на імplementацію стандартів Європейського Союзу щодо правового статусу суддів, можна вважати однією з передумов вступу України до Європейського Союзу.

В розглянутих правових актах, на основі яких функціонує і Європейський Союз, і Суд Справедливості Європейського Союзу, закріплені окремі елементи правового статусу судді Суду Справедливості Європейського Союзу. Одним елементом приділяється більше уваги (наприклад, присяга, окремі принципи правового статусу і т.д.), інші ж окреслені лише в досить загальних рисах (набуття і припинення повноважень, відповідальність і т.д.). Це породжує потребу в подальших наукових дослідженнях із формуванням відповідних рекомендацій для нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Камінська І.В. Судова система ЄС: Гносеологічні засади функціонування та розвитку. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2020. № 1. С. 47-53
2. Consolidated version of the Treaty on European Union URL: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/en/
3. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>
4. Protocols: Annexes to the Treaty on the Functioning of the European Union URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>
5. Statute of the Court of Justice of the European Union URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf
6. Recommendations to national courts and tribunals in relation to the initiation of preliminary ruling proceedings URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2019_380_R_0001
7. Яковюк І. В., Асірян С. Р., Лазуренко А. В. Правовий конфлікт між ЄС та Республікою Польща щодо польської судової реформи. *Право та інноваційне суспільство* № 2 (17) 2021. С. 71-77 URL: https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/yakovyuk_asiryan_lazurenko17
8. Камінська І. В. Система принципів організації функціонування Суду ЄС. *Юридичний бюлетень*. Випуск 12 Частина: 15. 2020. С. 15-23 URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/4.pdf>
9. Кравчук В. М., Юхимюк О. М. Конституційно-правовий статус: питання дефініції. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 25. С. 22-26
10. Кравчук В. М. Конституційні основи правового статусу суддів в Україні: монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 640 с.
11. Федоренко В.Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної

юрисдикції. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 3. С. 63-69.

12. Кравчук В.М. Теоретичні основи конституційно-правового статусу суддів в Україні: дис... докт. юрид. наук: 12.00.02. Ужгород, 2020. 507 с.

REFERENCES:

1. Kamins'ka, I.V. (2020). Sudova sistema ЄС: Gnoseologichni zasadi funkcionuvannya ta rozvitku [EU judicial system: Epistemological principles of functioning and development]. *Chasopis Kiivs'kogo universitetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 47-53 [in Ukrainian]

2. Consolidated version of the Treaty on European Union *curia.europa.eu* Retrieved from https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/en/ [in English].

3. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Retrieved from *eur-lex.europa.eu/* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN> [in English].

4. Protocols: Annexes to the Treaty on the Functioning of the European Union *eur-lex.europa.eu* Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN> [in English].

5. Statute of the Court of Justice of the European Union *curia.europa.eu* Retrieved from https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf [in English].

6. Recommendations to national courts and tribunals in relation to the initiation of preliminary ruling proceedings *eur-lex.europa.eu* Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2019_380_R_0001[in English].

7. Jakovjuk, I. V., Asirjan, S. R., Lazurenko, A. V. (2021). Pravovij konflikt mizh ЄS ta Respublikoju Pol'shha shhodo pol's'koї sudovoї reformi [Legal conflict between the EU and the Republic of Poland regarding the Polish judicial reform]. *Pravo ta innovacijne suspil'stvo – Law and Innovative Society*, 2 (17) 2021, 71-77 Retrieved from https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/yakovyuk_asiryjan_lazurenko17 [in Ukrainian].

8. Kamins'ka, I. V. (2020). Sistema principiv organizacii funkcionuvannya Sudu ЄS [The system of principles of the organization of the functioning of the EU Court]. *Juridichnij bjuleten' – Legal bulletin*, 12, 15, 15-23 Retrieved from <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/4.pdf>

9. Kravchuk, V. M., Juhimjuk, O. M. (2010). Konstitucijno-pravovij status: pitannya definicii [Constitutional and legal status: a question of definition]. *Naukovij visnik Volins'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukraïнки – Scientific bulletin of Lesya Ukraïнка Volyn National University*, 25, 22-26 [in Ukrainian].

10. Kravchuk, V. M. (2019). *Konstitucijni osnovi pravovogo statusu suddiv v Ukraïni [Constitutional foundations of the legal status of judges in Ukraine]*. Kiïv : Vidavnictvo Lira-K [in Ukrainian].

11. Fedorenko, V.L. (2005). Konstitucijno-pravovij status suddiv sudiv zagal'noї jurisdikcii [Constitutional and legal status of judges of courts of general jurisdiction]. *Chasopis Kiivs'kogo universitetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 3, 63-69 [in Ukrainian].

12. Kravchuk, V.M. (2020). *Teoretichni osnovi konstitucijno-pravovogo statusu suddiv v Ukraïni [Theoretical foundations of the constitutional and legal status of judges in Ukraine]*. Doctor's thesis. Uzhgorod [in Ukrainian].